

Lausunto

8.11.2023

Virtain kaupungin lausunto Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomuksesta ja -suunnitelmasta 2023–2026 siihen liittyvine alueellisine hyvinvointisuunnitelmineen

Lausunnon alussa otetaan kantaa suunnitelmiin yleisesti, yhteistyöhön ja resursseihin, kuntien erilaisuuteen ja kolmannen sektorin rooliin. Nämä liittyvät myös tarkempiin suunnitelmiin. Lisäksi lausunnon loppuun on nostettu erityishuomioita lasten- ja nuorten-, neuvola- ja oppilashuollonsuunnitelmista, ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma sekä ehkäisevästä päihdehuollon suunnitelmasta ja toimenpiteistä.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet johtoryhmän jäsenet. Lausunnossa on huomioitu Virtain hyvinvointilautakunnan lausunto. Liitteenä Virtain vammaisneuvoston lausunto.

Yleisesti

Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ja -suunnitelma alasuunnitelmineen muodostaa laajan kokonaisuuden, joka huomioi kattavasti hyvinvoinnin eri osa-alueita. Virtain kaupunki pitää hyvinvointisuunnitelman strategisia painopisteitä oikeansuuntaisina. Suunnitelmiin on kirjattu monia sellaisia toimenpiteitä, jotka Virroilla ovat toiminnassa tai käynnistymässä. Hyvinvointisuunnitelman painopisteet ovat linjassa Virtain kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategisten painopisteiden kanssa.

Suunnitelmat ovat kuitenkin melko laajoja, yleisluontoisia ja enemmän organisaatiokeskeisiä. Asiakasnäkökulma jää hieman ohueksi. Suunnitelmiin toivottaisiin enemmän konkretiaa, todellisuudessa mitattavia asioita ja tavoitteita. Lisäksi suunnitelmiin voisi lisätä enemmän yhteistyön ja yhdyspinnan kehittämistä sekä toimenpiteitä ja menetelmiä hyvinvointialueen ja kuntien välille. Yhteistyön tulee olla aktiivista ja tasavertaista kunnan koosta riippumatta. On tärkeää, että toimenpanosuunnitelmiin kirjatusta toiminnoista ja tavoitteista neuvotellaan yhdessä kuntien kanssa. Kuntien paikallistuntemus tulee hyödyntää. Hyvinvointialueen suunnitelmista tulee selkeästi käydä ilmi, miten hyvinvointialue tukee kuntia niiden omassa hyvinvointityössään.

Kuntien erilaisuus

Suunnitelmissa ja toiminnoissa tulee huomioida paikalliset olosuhteet ja eroavaisuudet. Pirkanmaan 23 kuntaa ovat hyvin erilaisia. Virrat on Pirkanmaan pohjoisin kaupunki ja kauimpana Tampereesta. Virrat on myös pinta-alaltaan Pirkanmaan kolmanneksi suurin kunnista, välimatkat myös kunnan sisällä ovat suuret. Joukkoliikenne Pirkanmaan reuna-alueille on vähäinen. Tämä tulee huomioida, kun mietitään kuntien palvelutarjontaa. Pelkät digitaaliset palvelut tai liikkuvat palvelut eivät ole ratkaisu. Pienten reunakuntien tarpeet tulee arvioida

erillään isoista kasvukeskuksista, koska väestörakenne ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tarpeet ovat erilaiset.

Yhteistyö ja resurssit

Suunnitelmat korostavat kuntien, kolmannen sektorin, Pirkanmaan hyvinvointialueen ja palveluntuottajien roolia hyte-työn toteuttamisessa. Suunnitelmien jalkauttaminen vaatii vahvaa yhdyspintatyötä. Yhteistyön tiivistäminen näiden osapuolten välillä vaatii edelleen tukea ja rakenteita, jotta kaiken toiminnan keskiössä on hyvinvoiva kuntalainen. Myös kuntalaisen omaa roolia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä ei tule unohtaa.

Kunnalla tulee olla vastinpari sote-palvelun tuottajalta hyte-työn edistämässä. Kunnat jalkauttavat Pirkanmaan alueellisia suunnitelmia omiin suunnitelmiinsa ja sote-palveluntuottajalta on oltava edustus tässä työssä ja lakisääteisissä työryhmissä.

Ehdotukset kuntien toimenpiteiksi vaativat kunnilta resursseja, mutta pienissä kunnissa resurssit ovat hyvin rajalliset. Kuntien resurssit eivät välttämättä riitä kaikkien toimenpiteiden toteuttamiseksi. On tärkeää, että kunnilla on mahdollisuus valita toteutettavat toimenpiteet omien resurssiensa mukaisesti.

Hyte-kerroin

Kaupungin kannalta on keskeistä se, että hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelmat tukevat vahvasti myös kaupungin hyte-kertoimien saavuttamista. Se vaikuttaa hyvinvointityön resursseihin ja se näkyy kaupungin mahdollisuuksissa panostaa ennalta ehkäisevään ja hyvinvointityöhön. On sekä kuntien että hyvinvointialueen etu, että tässä onnistutaan. Se vaatii vahvaa sitoutumista myös hyvinvointialueelta. On tärkeää, että hyvinvointialue tuottaa kunnille selkeää ja ajanmukaista tilastotietoa hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen liittyvistä palveluista ja niiden käytöstä ja saavutettavuudesta.

Kolmannen sektorin rooli ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää

Ennaltaehkäisevään työhön ja matalan kynnyksen palveluihin tulee panostaa riittävästi. Järjestöt ja yhdistykset tekevät Pirkanmaalla hyvää työtä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä ja tarjoavat matalan kynnyksen palveluja kuntien ja hyvinvointialueiden palvelujen tueksi. Yhdistysten tukemiseen pitää olla riittävästi resursseja.

Pirkanmaan hyvinvointialue on edellyttänyt avustusten saamiseen yhdistysten laajempaa yhteistyötä yli kuntarajojen. Pirkanmaan reuna-alueille, jossa yhdistysaktiivit ovat vähässä ja paikkakunnan maantieteellinen sijainti on laaja ja joukkoliikenne vähäistä, voi yhteistyö naapurikunnan yhdistyksen kanssa muodostua ongelmalliseksi. Se voi pahimmassa tapauksessa tarkoittaa jopa yhdistystoiminnan loppumista. Pienille yhdistyksille avustukset ovat isossa roolissa ja ne tulee turvata jatkossakin.

Alueelliset lasten- ja nuorten-, neuvola- ja oppilashuollonsuunnitelmat

Lakisääteiset alueelliset lasten- ja nuorten-, neuvola- ja oppilashuollonsuunnitelmat ovat merkittäviä perheiden arjen sujumisen kannalta. Kaikilla lapsilla ja nuorilla Pirkanmaalla tulee olla oikeus turvalliseen kasvuympäristöön ja riittäviin palveluihin lähipalveluina. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden kannalta keskeinen tekijä on heidän perheolosuhteensa ja heidän vanhempiansa hyvinvointi. Perheiden ja vanhemmuuden tuki tulisi näkyä suunnitelmissa vahvemmin.

On tärkeää, että neuvolasuunnitelmassa on huomioitu terveellisten elintapojen huomioiminen ja liikkumisen ja aktiivisuuden edistäminen jo raskausajalta perhe-elämään. Tällä on merkittävä vaikutus hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myös tulevaisuudessa. Lähipalveluiden turvaaminen sekä matalan kynnyksen palveluiden saatavuus on turvattava.

Hyvinvointialueen opiskeluhoitosuunnitelma perustuu voimassa olevaan lainsäädäntöön ja on rakenteeltaan sen mukainen. Suunnitelmassa ei kuitenkaan oteta kantaa, miten suunnitelmassakin todettu vajeus suhteessa lakisääteiseen palveluntasoon korjataan. Esimerkiksi Virroilla on tällä hetkellä merkittävä vaje opiskeluhoitopalveluissa.

Suunnitelmassa mainitaan että *”Kokonaistarpeen arvioinnissa huomioidaan oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarve sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöön liittyvät opiskeluhoitopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tiedot. Pirhaan valmistellaan malli, jota käyttäen voidaan kohdistaa resursia oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi tarpeenmukaisesti.”* Suunnitelmassa ei kuitenkaan avata tarkemmin miten alueelliset eroavaisuudet huomioidaan näissä mitoituksissa, mitä tekijöitä pidetään mitoituksen painottamisessa mittarina. Maakunnan keskuksissa toteutetaan runsaasti erilaisia matalan kynnyksen hankkeita oppilaiden opiskeluhoitopalvelujen täydentämiseksi perustason opiskeluhoitossa. Nämä mallit eivät toteudu pienten opiskelijamassojen reunakunnissa. Siksi mitoituksessa tulisi ottaa huomioon se, että opiskeluhoitopalvelut kantavat laajemman vastuun niin maantieteellisesti kuin palveluntarjonnaltaan kuin maakuntakeskuksessa.

Lasten ja nuorten erikoissairaanhoidon palvelut ovat erittäin ruuhkaiset ja niiden saavutettavuus reuna-alueen kunnasta on pitkä. Tämä tulisi ehdottomasti huomioida henkilöstömitoituksessa.

Ikääntyneiden hyvinvointisuunnitelma

Suunnitelman painopisteet ja toimenpide-ehdotukset ovat hyviä. Ikääntyneiden peruspalvelut on edelleen pidettävä lähellä heidän asuinpaikkaansa eikä niitä voida korvata digipalveluilla. Matalan kynnyksen palveluita tulisi lisätä.

Lähtötoiminta on merkityksellistä ja se pitäisi pystyä ottamaan jokaisessa kunnassa käyttöön. Virroilla toiminta ei ole vielä käynnistynyt. Lähtötoimintaa ei ole mahdollista korvata pelkästään digitaalisilla ratkaisuilla.

Virroilla on järjestetty erinomaista päivätoimintaa ikäihmisille. Myös muille ikäryhmille kolmas sektori järjestää matalan kynnyksen palveluja, mm. kuntouttavana työtoimintana. On tärkeää, että näihin palveluihin panostetaan myös jatkossa, sillä ne ovat ensiarvoisen tärkeässä roolissa ennaltaehkäisevässä työssä osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä.

Ehkäisevä päihdehuollon suunnitelma

Kunnille kuuluu ehkäisevä päihdetyö osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Tähän kunnat tarvitsevat hyvinvointialueen ja palveluntuottajan sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten osaamista ja tukea.

Ehkäisevän päihdetyön alueelliseen suunnitelma sisältää runsaasti toimenpiteitä. Pienten kuntien resurssit ehkäisevässä päihdetyössä ovat suunnitelmiin nähden suhteutettuna pienet. Hyvinvointialueen ehkäisevän päihdetyön tuella on oleellinen merkitys kuntien paikalliseen työhön.

Virtain kaupunginhallitus 8.11.2023